

ČESKÁ REPUBLIKA

**ROZSUDEK
JMÉNEM REPUBLIKY**

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně JUDr. Miluše Doškové a soudců JUDr. Karla Šimky a Mgr. Evy Šonkové v právní věci žalobce: **Ing. K. V.**, zast. JUDr. Janem Klaiem, advokátem se sídlem Lukavická 22, Plzeň, proti žalovanému: **Velitel vzdušných sil**, se sídlem Vítězné náměstí 1500/5, Praha 6, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 27. 6. 2019, č. j. MO 103641/2019-3031, v řízení o kasační stížnosti žalovaného proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 1. 7. 2021, č. j. 62 Ad 11/2019 – 74,

t a k t o :

- I.** Kasační stížnost **se zamítá.**
- II.** Žalovaný **je povinen** uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení o kasační stížnosti částku **4114 Kč**, a to do 30 dnů od právní moci tohoto rozsudku k rukám jeho zástupce JUDr. Jana Klaila, advokáta se sídlem Lukavická 2012/22, Plzeň.

O d ů v o d n ě n í :

I. Vymezení věci

[1] Žalobce podal dne 14. 8. 2008 „žádost o náhradu na ušlé mzdy“ v souvislosti s výkonem služeb LZS (letecká záchranná služba) a SAR (Search and Rescue - služba pátrání a záchrany) v období od založení 233. vrtulníkové letky v Plzni - Líních (v roce 1998) až do podání žádosti. Svůj nárok odůvodnil tím, že služby LZS a SAR vykonával v rámci 24hodinových směn, které byly pouze formálně rozděleny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti. Za dobu označenou jako služební pohotovost tedy byla žalobci vyplacena pouze příslušná náhrada, ačkoliv z materiálního hlediska se stále jednalo o výkon služby a měl mu náležet plat včetně všech případných příplatků.

[2] Správní orgány v této věci vydaly již několik rozhodnutí, jimiž žádost žalobce zamítly. Rozhodnutí o odvolání proti nim následně v průběhu soudního přezkumu zrušil Krajský soud v Ostravě (nejprve rozsudkem ze dne 17. 12. 2009, č. j. 22 Ca 42/2009 - 50, a následně rozsudkem ze dne 9. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 - 69). Naposled o žádosti žalobce rozhodl

velitel vojenského útvaru 2427 Sedlec, Vícenice u Náměště nad Oslavou (dále jen „správní orgán I. stupně“), který rozhodnutím ze dne 23. 1. 2019, č. j. MO 27308/2019-2427 (dále jen „prvostupňové rozhodnutí“), žádosti částečně vyhověl a přiznal žalobci odměnu za práci přesčas ve výši 187 417 Kč, včetně úroků z prodlení; ve zbytku žádost zamítl a nároky uplatněné za období do 15. 8. 2005 shledal promlčenými. Odvolání žalobce žalovaný rozhodnutím ze dne 27. 6. 2019, č. j. MO 103641/2019-3031 (dále jen „napadené rozhodnutí“), zamítl.

II. Rozsudek krajského soudu

[3] Žalobce podal proti rozhodnutí žalovaného žalobu ke Krajskému soudu v Brně (dále jen „krajský soud“), který jí rozsudkem ze dne 1. 7. 2021, č. j. 62 Ad 11/2019 – 74 (dále jen „napadený rozsudek“) vyhověl, napadené rozhodnutí zrušil a věc vrátil žalovanému k dalšímu řízení.

[4] Soud poukázal na skutečnost, že podle správních orgánů byla žalobci služební pohotovost nařizována organizačními rozkazy vydávanými na období kalendářního roku, ve spojení s denními rozkazy. Z těchto podkladů (jakož ani dalších dokumentů založených ve spise) však ve vztahu k žalobci v letech 2005, 2006 a 2008 neplyne nic ohledně rozvržení doby služby a pohotovosti či ohledně samotného nařízení pohotovosti. V těchto letech tedy krajský soud neměl nařizování pohotovosti žalobci vůbec za prokázané. Pokud jde o rok 2007, soud shledal, že služební pohotovost byla žalobci formálně nařízena organizačním pokynem č. 1 ze dne 2. 1. 2007. Zabýval se proto tím, zda existoval důležitý zájem služby jako podmínka plynoucí z § 30 odst. 1 zákona č. 221/1999 Sb., o vojácích z povolání, v rozhodném znění (dále jen „zákon o vojácích z povolání“), přičemž naznal, že tato podmínka nebyla splněna. Nebyl-li tedy dán důležitý zájem služby, nebyla služební pohotovost v posuzované věci nařízena v souladu se zákonem. Konstatoval ovšem, že přestože byla služební pohotovost žalobci v roce 2007 nařízena v rozporu se zákonem, je pro určení toho, zda mu za ni přísluší plat za výkon služby, či „pouze“ odměna za služební pohotovost, nutné postavit najisto, jaké činnosti žalobce v rámci nařízené služební pohotovosti vykonával, tedy zda charakter činností během služební pohotovosti byl identický s činnostmi nařizovanými žalobci v rámci výkonu služby.

[5] Krajský soud shrnul obsah svědeckých výpovědí provedených v průběhu správního řízení. Uvedl, že podle některých svědků byla doba služby a doba pohotovosti co do náplně totožná a jednalo se o 24hodinovou službu. Někteří svědci sice vypověděli, že většinu času nečinili vojáci nic, přesto však určitou činnost vykonávali (byla jim nařízena). Soud tedy uzavřel, že i v době služební pohotovosti vykonávali vojáci stejné činnosti jako v době služby. Shoda neapanuje v tom, zda probíhala v době pohotovosti stejným způsobem i letová příprava.

[6] Soud dále konstatoval, že správní orgány dostatečně nevyhodnotily všechny svědecké výpovědi a nevysvětlily, jaký byl průběh služby a pohotovosti co do obsahu těchto režimů. Není přitom rozhodné, že v době označené jako pohotovost byla konkrétní vykonaná činnost proplácena. Ani za této situace totiž není vyloučeno, že režim v době pohotovosti (od 19 hodin do 7 hodin následujícího dne) byl totožný jako v době výkonu služby. Obdobně správní orgány nevysvětlily, proč v prvostupňovém rozhodnutí uvádí, že žalobce byl určován k plnění úkolů služby SAR, když z týdenních rozkazů plyne, že byl určován do služeb LZS a LPZS; neosvětlily přitom, zda se tyto služby nějak obsahově lišily. Tyto rozpory je dle soudu nezbytné v rámci správního řízení odstranit.

pokračování

[7] Soud se dále zabýval tvrzením žalobce, že správní orgány uplatnily námitku promlčení v rozporu s dobrými mravy. K tomu uvedl, že žalobci nic nebránilo, aby se proti výkladu zastávanému služebními orgány včasně bránil; promlčení představuje obecné pravidlo, k jehož prolomení musí existovat závažné důvody. Správní orgán I. stupně nicméně nevysvětlil, proč došlo k promlčení nároku na dorovnání ušlého platu za červenec roku 2005. Žalovaný pak neobjasnil, jak se jeho odlišné posouzení otázky promlčení promítlo do napadeného rozhodnutí, jímž neshledal prvostupňové rozhodnutí nezákonným a potvrdil stejnou výši nároku žalobce jako správní orgán I. stupně.

[8] Soud tedy závěrem shrnul, že správní orgány nedoložily, zda byla žalobci v letech 2005, 2006 a 2008 vůbec nařízena služební pohotovost; žalovanému proto uložil, aby doplnil spisovou materii a zdůvodnil, proč se jím odkazované dokumenty vztahují na žalobce v rámci jeho zařazení. Dále má soud za prokázané, že v roce 2007 byla žalobci nařizována služební pohotovost, ovšem v rozporu se zákonem (nebyla splněna podmínka důležitého zájmu služby); to však samo osobě neznamená, že žalobci byla fakticky nařízena služba, nikoliv pohotovost. Žalovaný proto musí vysvětlit, jak v případě žalobce probíhala služba a jak se lišila doba, na kterou mu byla nařizována pohotovost, od běžné služby, a to i s ohledem na prováděnou předletovou a obdobnou přípravu. V tomto směru bude nezbytné objasnit rovněž rozpory plynoucí ze svědeckých výpovědí.

III. Obsah kasační stížnosti žalovaného

[9] Proti rozsudku krajského soudu brojí žalovaný (dále též „stěžovatel“) kasační stížností z důvodu podle § 103 odst. 1 písm. a) zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní (dále jen „s. ř. s.“).

[10] Žalobce dovozuje oprávněnost svého nároku ze skutečnosti, že mu byla pohotovost (v roce 2007) nařízena v rozporu se zákonem, potažmo v absenci důležitého zájmu služby. Uvedenou konstrukci považuje stěžovatel za nesprávnou, neboť dle jeho mínění je rozhodné pouze to, zda žalobce v dotčeném období plnil služební úkoly, což však neprokázal.

[11] K výtce krajského soudu, že ze spisového materiálu není zřejmé, na základě jakých skutečností byla žalobci služební pohotovost nařízena v letech 2005, 2006 a 2008, stěžovatel odkazuje na výpovědi svědků a organizační dokumenty (Směrnici pro činnost LZS a SAR 233. vrtulníkové letky ze dne 17. 1. 2006, dále jen „Směrnice LZS/SAR“; Organizační rozkazy č. 1/2008 a č. 200/2008 a denní rozkazy).

[12] Žalobce si byl dle stěžovatele nepochybně vědom toho, že směny LZS a SAR vykonává v režimu 12 hodin služby a 12 hodin služební pohotovosti, neboť docházku stvrdil svým podpisem. Případná nahodilá činnost v průběhu služební pohotovosti sloužila jako závazný podklad k vyplacení platu. Uvedené skutečnosti vyplývají ze svědeckých výpovědí. Stěžovatel odkazuje na rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 - 69, z něhož vyplývá, že i v případě nezákonně nařízené pohotovosti je pro případné vyplacení platu rozhodné, zda dotyčný v průběhu pohotovosti vykonával službu.

[13] Stěžovatel se neztotožňuje s tvrzením krajského soudu, že není zjevná odlišnost mezi činnostmi vykonávanými v rámci služby a pohotovosti. Ze svědeckých výpovědí naopak vyplývá, že žalobce plnil běžné služební úkoly pouze v době výkonu služby a v době pohotovosti byl toliko připraven ke vzletu v případě aktivace. Skutečnost, že v době služební pohotovosti

plnil též jiné úkoly na rozkaz nadřízeného (a tyto mu byly započítány jako výkon služby), není *a priori* v rozporu s institutem služební pohotovosti, jehož podstatou je přítomnost vojáka na pracovišti a připravenost plnit služební úkoly. Pokud přitom svědci hovořili o předletové či poletové přípravě v době pohotovosti, jednalo se o let v případě aktivace a s tím související přípravu.

[14] Jedná-li se o otázku promlčení, tu stěžovatel posoudil totožně jako správní orgán I. stupně, přičemž pouze doplnil odůvodnění ve vztahu k promlčenému nároku.

[15] Krajský soud stěžovateli uložil, aby doplnil spisový materiál. Ten však obsahuje veškeré relevantní podklady. Absence organizačních rozkazů za roky 2005 a 2006 je nahrazena svědeckými výpověďmi. Stěžovatel tedy zjistil skutkový stav takovým způsobem, že o něm nejsou důvodné pochybnosti, a další doplnění dokazování by nebylo účelné. Žalobce nadto nepředložil žádný důkaz, který by prokazoval oprávněnost jeho nároku.

[16] Z těchto důvodů stěžovatel navrhuje, aby Nejvyšší správní soud rozsudek krajského soudu zrušil a věc mu vrátil k dalšímu řízení.

IV. Podstatný obsah vyjádření žalobce

[17] Žalobce podal ke kasační stížnosti obsáhlé vyjádření, v němž zpochybnil správnost tvrzení stěžovatele. Současně se však ohradil vůči odůvodnění rozsudku krajského soudu, neboť má za to, že ze shromážděných podkladů již jednoznačně vyplývá oprávněnost jeho nároku.

[18] K argumentaci stěžovatele uvedl, že neexistuje žádný rozkaz (s uvedením jeho jména, příjmení, data, času a místa), jímž by mu byla nařízena služební pohotovost. Ze spisu naopak vyplývá, že byl vždy zařazován do 24hodinové služby. Dále zdůraznil, že služby LZS a SAR je nezbytné zabezpečovat nepřetržitě. Rozdělení směny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti bylo veskrze formální, toliko za účelem dosažení rozdílného odměňování.

[19] Na podporu svých tvrzení žalobce vznesl několik argumentů. Poukázal na skutečnost, že v rámci výkonu služby a služební pohotovosti podléhají vojáci odlišnému velení. Pokud by byla žalobci skutečně nařízena služební pohotovost, nevztahovala by se na něj Směrnice LZS/SAR, protože by mu ani nemohl vydat pokyn ke vzletu službu konající lékař (jako je tomu v případě výkonu služby). Jediný, kdo by tak mohl učinit, by byl kmenový velitel, který se ale v době od 19 hodin do 7 hodin následujícího dne v místě výkonu služby nezdržoval. Ve skutečnosti však žádný z vojáků nikdy nepochyboval o tom, že i v nočních hodinách podléhá témuž velení jako přes den. Obdobně pak žalobce setrval na tvrzení, že i v době údajně nařízené služební pohotovosti bylo třeba kontinuálně vykonávat předletovou přípravu. Stejně tak zpochybnil argumentaci stěžovatele týkající se čerpání dob odpočinku a uvádí, že i v době označené jako služební pohotovost běžně docházelo k provádění letů, aniž by byly posádky vystřídány.

[20] Žalobce nečiní sporným, že si do výkazů zaznamenával 12 hodin služby a 12 hodin pohotovosti. Takový postup měl však nařízený od velitelů a nemohl činit jinak. Uvedené výkazy se nicméně zpracovávaly se zpožděním několika měsíců a jednalo se pouze o formální podklady, které neodrážely skutečný stav.

pokračování

[21] Pokud se jedná o rozsudek Krajského soudu v Ostravě ze dne 10. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 - 69, ten dle mínění žalobce trpí zásadní vadou, neboť se vůbec nevyopřává s otázkou, zda byla služební pohotovost nařízena, a pokud ano, zda to bylo na dobu výkonu služby. Nutnost prokazovat, jakou činnost žalobce v době služební pohotovosti vykonával, by přicházela v úvahu pouze tehdy, pokud by měl žalobce na dobu služební pohotovosti plánovaný nepřetržitý odpočinek mezi směnami. V posuzované věci tomu tak nebylo, přičemž i ze svědecké výpovědi vyplývá, že každý voják předem věděl, že bude na pracovišti zajišťovat 24hodinovou směnu. Úvahy krajského soudu by mohly *ad absurdum* vést až k situaci, že by bylo přezkoumáváno, jakou činnost (a zda vůbec nějakou) žalobce vykonával i v době nařízeného výkonu služby (v některých dnech vůbec ke vzletu vrtulníku ani v době výkonu služby nemuselo dojít). V této souvislosti zdůraznil, že i v době údajné služební pohotovosti byly vykonávány lety na záchranu života v rámci služby LZS či SAR. Pakliže tedy krajský soud shledal, že nařízení služební pohotovosti bylo nezákonné, nemohl současně aprobovat nezákonný stav spočívající v nevyplacení platu.

[22] Žalobce se dále vyjádřil k obsahu svědeckých výpovědí. Jediným svědkem, který tvrdil, že vydával ústní rozkazy o nařízení služební pohotovosti, byl Ing. J. J. Jeho výpověď je však nevěrohodná a nepravdivá, neboť ani jeho zástupce Ing. Š. vydávání ústních rozkazů nepotvrdil. Je tedy otázkou, kdo by tak činil v době nepřítomnosti Ing. J. Je rovněž nelogické, aby Ing. J. vydával písemné rozkazy o nařízení výkonu služby a následně obcházel jednotlivé vojáky, aby jim ústně nařídil, že od 19 hodin již nemají službu, ale služební pohotovost. Od 1. 12. 2005 do 30. 9. 2008 byl velitelem letky Ing. M. P. a jeho zástupcem Ing. V. E. I k této době existují písemné rozkazy o nařízení služby na 24 hodin, velitel letky přítom popřel, že by komukoliv ústně nařizoval služební pohotovost.

[23] Ve vztahu k promlčení žalobce odkázal na obsah samotné žaloby. Zdůraznil, že je třeba zabývat se komplexně celým obdobím od roku 1998. Pokud mu byl po celé uvedené období plat odpírán, je vyloučeno, aby se jednalo o omyl. Z obsahu spisu naopak vyplývá, že nezákonný postup služebních orgánů byl od počátku motivovaný toliko finanční úsporou.

[24] Žalobce tedy navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl, avšak aby v odůvodnění postavil najisto, že k nařízení služební pohotovosti nikdy nedošlo a stěžovatel je povinen doplatit žalobci plat za vykázané doby služební pohotovosti, včetně všech příplatků, a to za 10 let zpětně.

V. Posouzení věci Nejvyšším správním soudem

[25] Nejvyšší správní soud posuzoval splnění podmínek řízení, přičemž shledal, že kasační stížnost byla podána včas, osobou oprávněnou a jedná se o kasační stížnost, která je ve smyslu § 102 s. ř. s. přípustná. Důvodnost kasační stížnosti posoudil v mezích jejího rozsahu a uplatněných důvodů, současně zkoumal, zda napadené rozhodnutí netrpí vadami, k nimž by byl nucen přihlídnout z úřední povinnosti (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[26] Kasační stížnost není důvodná.

[27] Podstatou nyní projednávané věci je posouzení zákonnosti způsobu, jakým byly od roku 1998 minimálně do roku 2008 zabezpečovány služby LZS a SAR v rámci 233. vrtulníkové letky na letišti Plzeň - Líně, a s tím související oprávněnosti uplatněných platových nároků vojáků zařazovaných do uvedených služeb. Na úvod soud poznamenává, že žalobce je toliko jedním

z několika desítek vojáků sloužících v rozhodném období u označené letky, který se před správními soudy domáhá doplacení platu za doby služební pohotovosti v souvislosti s výkonem služeb LZS či SAR. Nejvyšší správní soud poukazuje na to, že již v několika případech rozhodl (srov. rozsudky NSS ze dne 16. 12. 2021, č. j. 1 As 247/2021 - 40, či z téhož dne č. j. 1 As 246/2021 - 39); v těchto věcech přitom byla totožně formulována kasační stížnost žalovaného i vyjádření žalobce k ní, ovšem některé dílčí závěry (resp. skutková zjištění) krajského soudu byly odlišné od nyní napadeného rozsudku (v závislosti na obsahu správního spisu v konkrétní věci).

[28] V posuzované věci není sporu o tom, že žalobce své služby vykonával v režimu 12 hodin „standardní“ služby (od 7 do 19 hodin), na niž bezprostředně navazovalo 12 hodin služební pohotovosti. Mezi účastníky řízení však nepanuje shoda, zda byla žalobci služební pohotovost nařízena a zda rozdělení 24hodinové směny nebylo toliko formální, tj. zda žalobce z materiálního hlediska i v době označené jako služební pohotovost nevykonával službu.

[29] Problematika služební pohotovosti je upravena v § 30 zákona o vojácích z povolání, podle něhož (ve znění účinném v době, do níž spadají uplatněné nároky) platilo, že *vyžaduje-li to důležitý zájem služby, může nadřízený nařídít vojákovu služební pohotovost*. Podle odst. 2 téhož ustanovení se služební pohotovostí rozumí *přítomnost vojáka ve vojenských objektech nebo na jiných místech, která určí nadřízený, a to mimo dobu služby*.

[30] Krajský soud vycházel v přezkoumávaném rozsudku z předpokladu, že pro posouzení oprávněnosti nároku žalobce na doplacení ušlého platu je nezbytné se zabývat třemi okruhy otázek: 1/ zda existuje rozkaz, jímž byla žalobci služební pohotovost nařízena, 2/ zda byl dán důležitý zájem služby pro nařízení služební pohotovosti (první dvě podmínky tvoří formální aspekt věci, tj. zda byla pohotovost nařízena v souladu se zákonem) a 3/ jakou činnost žalobce v době označené jako služební pohotovost fakticky vykonával (materiální aspekt).

[31] Obdobného schématu se bude držet i Nejvyšší správní soud. Pokud jde o otázku formálního nařízení služební pohotovosti, krajský soud se jím velmi podrobně zabýval v bodech [17] – [30] napadeného rozsudku, přičemž dovodil, že spisový materiál neobsahuje podklady, z nichž by vyplývalo, že žalobci byla v letech 2005, 2006 a 2008 nařízena služební pohotovost, tj. nejsou v něm založeny žádné rozkazy, které by tuto skutečnost dokládaly. Proti uvedenému závěru se ohradil stěžovatel v kasační stížnosti, přičemž odkázal především na obsah organizačních rozkazů ve spojení s denními rozkazy; v případě absence konkrétních rozkazů pak poukázal na obsah svědeckých výpovědí, z nichž dle jeho mínění jednoznačně vyplývá, že k nařízení služební pohotovosti došlo. Odlišná je situace v roce 2007, kdy krajský soud naznal, že služební pohotovost byla žalobci formálně nařízena organizačním rozkazem č. 1 ze dne 2. 1. 2007; proti tomuto závěru (logicky) stěžovatel ve své kasační stížnosti nebrojí, Nejvyšší správní soud však byl nucen jej níže korigovat.

[32] Kasační soud předně podotýká, že bude-li se zabývat otázkou existence rozkazů, jimiž měla být žalobci nařízena služební pohotovost, bude tak činit ve vztahu k období let 2005 – 2008. Nároky za dřívější období označily správní orgány za promlčené, čemuž přisvědčil i krajský soud, který neshledal, že by byla námitka promlčení ze strany správních orgánů uplatněna v rozporu s dobrými mravy. K totožným závěrům již ostatně dospěl Krajský soud v Ostravě v předchozím zrušujícím rozsudku ze dne 9. 7. 2015, č. j. 22 Ad 20/2014 - 69 (viz oddíl J rozsudku). Vzhledem k tomu, že otázka promlčení již byla soudy pravomocně rozřešena (k problematice promlčení se nevztahuje žádná kasační námitka vyjma určitých nejasností ohledně období měsíce července 2005 – k tomu viz níže), Nejvyšší správní soud z těchto závěrů vychází.

pokračování

[33] Ve vztahu k období let 2005, 2006 a 2008 se kasační soud ztotožňuje se závěry krajského soudu, že žalobci nebyla služební pohotovost formálně nařízena, respektive že správní spis neobsahuje žádné podklady, z nichž by nařízení pohotovosti žalobci vyplývalo. Vzhledem k tomu, že krajský soud se uvedené otázky věnoval velmi podrobně, nepovažuje kasační soud za potřebné obsáhle opakovat již jednou vyřčené. Proto se k věci vyjádří již poměrně stručně s tím, že ve zbytku odkazuje na relevantní pasáže přezkoumávaného rozsudku.

[34] Odvolává-li se stěžovatel na existenci organizačních rozkazů, nelze přehlédnout, že k období let 2005 a 2006 správní spis žádné organizační rozkazy neobsahuje. Ve spise jsou založeny pouze části organizačních rozkazů ze dne 2. 1. 2007, 2. 1. 2008 a 30. 9. 2008. Jen prvně uvedený organizační rozkaz však obsahuje relevantní pasáže ve vztahu k členění služeb LZS a SAR, režimu, v jakém byly vykonávány, jakož i k otázce nařizování služební pohotovosti. Příloha rozkazu se věnuje mimo jiné stanovení časového rozvrhu směn LZS a SAR s tím, že doba od 19 h do 7 h následujícího dne je označena jako „pohotovost na pracovišti“. V příloze je dále uvedeno, že „*velitel 233. vtl. zabezpečí uveřejnění plánu pracovní doby příslušníků letky zařazovaných do LPZS ve svém rozkaze, velitel 232. vtl. a náčelník skupiny záchranné a výsadkové přípravy v rozkaze velitele 23. zVrL vždy týden dopředu (poslední prac. den v týdnu – na týden následující)*“. Naopak výňatky organizačních rozkazů z roku 2008 sice zmiňují, že směny LZS a SAR jsou dílem slouženy v rámci pohotovosti, o jejím nařizování však nic nestanoví.

[35] Nejvyšší správní soud shrnuje, že k části sporného období (roky 2005 a 2006) organizační rozkazy ve spise absentují. Ostatní rozkazy obsahují více či méně kusé informace o služební pohotovosti, z žádného z nich (dle zdejšího soudu tedy ani z organizačního rozkazu č. 1 ze dne 2. 1. 2007) však nelze dovodit její nařízení přímo ve vztahu k žalobci. Jedná se totiž o obecné dokumenty, které nestanovují žádné povinnosti konkrétním vojákům sloužícím směny LZS a SAR. Kasační soud souhlasí s žalobcem, že předpokladem prokázání formálního nařízení služební pohotovosti je existence „personálního“ rozkazu jmenovitě ve vztahu k dotčenému vojákovu (v nynější věci k žalobci), a to i s uvedením data, času a popřípadě místa, v němž bude držet pohotovost. Těmto požadavkům nemohou organizační rozkazy dostát. Nejvyšší správní soud proto koriguje závěr krajského soudu vyslovený v napadeném rozsudku tak, že nařízení služební pohotovosti (přímo, adresně) žalobci nebylo prokázáno ani v roce 2007.

[36] Pokud stěžovatel tvrdí, že k nařízení pohotovosti došlo organizačními rozkazy ve spojení s denními rozkazy, Nejvyšší správní soud k tomu uvádí, že správní spis obsahuje pouze několik týdenních (či denních, jak je označuje stěžovatel) rozkazů obsahujících rozpis směn LZS a SAR na jednotlivé dny se jmény vojáků zařazených do služby (srov. rozkazy velitele 233. vrtulníkové letky Líně ze dne 19. 9. 2005, 6. 2. 2006, 26. 3. 2007, či 28. 1. 2008, v podrobnostech viz již odkazované pasáže rozsudku krajského soudu). Ze zmíněných rozkazů nicméně nevyplývá, že by měla být část směny vykonávána v režimu služební pohotovosti, ale naopak se jeví tak, že celých 24 hodin představuje „standardní“ výkon služby.

[37] Absence části písemných podkladů si je vědom i stěžovatel. V této souvislosti odkazuje na obsah svědeckých výpovědí, které jsou dle jeho mínění způsobitelné chybějící písemností nahradit. Zejména tvrdí, že výpovědi prokazují existenci organizačních rozkazů z let 2005 a 2006, a dále uvádí, že denní rozkazy ohledně určení vojáků do služební pohotovosti byly vydávány ústně. Pokud se jedná o organizační rozkazy, Nejvyšší správní soud již shora osvětlil, že ty samy o sobě nepředstavují podklady, na jejichž základě by byla jakémukoliv konkrétnímu vojákovu nařízena pohotovost. K otázce vydávání denních rozkazů ústní formou pak vykazují svědecké výpovědi značné rozpory. Ačkoliv někteří ze svědků vydávání ústních rozkazů potvrdili (zejména Ing. J.), jiní dotazovaní uvedený postup striktně odmítli. Kupříkladu Ing. P. uvedl, že vojáky vždy určoval do služby na celých 24 hodin a vydávání ústních rozkazů výslovně popřel. Rozdělení

služby na „režim 12/12“ označil za veskrze formální. S ohledem na nejednotně vyznívající svědecké výpovědi proto nelze učinit závěr, že by z nich vyplývalo nařizování služební pohotovosti (tím méně pak konkrétně ve vztahu k žalobci). Kasační soud pro úplnost poznamenává, že podobně jako žalobce považuje za nelogické, aby velitel vydával písemné rozkazy, jimiž určil jednotlivé vojáky do 24hodinové služby, a vedle toho následně týmž vojákům ústně nařizoval, že na dobu od 19 do 7 hodin mají být připraveni pouze v režimu služební pohotovosti.

[38] V neposlední řadě nařízení služební pohotovosti neprokazují ani další stěžovatelem odkazované dokumenty, jako je Směrnice LZS/SAR či předpis Let-1-1. Jedná se o dokumenty organizačního charakteru, které nestanovují povinnosti konkrétním osobám.

[39] Podklady shromážděné správními orgány tedy neskýtají oporu pro závěr, že žalobci byla formálně na části směn SAR (LZS) v době od 19 do 7 hodin následujícího dne nařízena služební pohotovost. Námitka stěžovatele, že krajský soud posoudil otázku nařízení služební pohotovosti v letech 2005, 2006 a 2008 chybně, je proto nedůvodná. Krajskému soudu však je nutno vytknout, že považoval za prokázané nařízení služební pohotovosti v roce 2007, neboť ani tehdy tomu tak nebylo; jak shora uvedeno, organizační rozkaz č. 1 ze dne 2. 1. 2007 se netýkal přímo žalobce, a proto mu jím nemohla být uložena povinnost služební pohotovosti.

[40] Pro úplnost soud doplňuje, že i když stěžovatel žalobci vytýká neprokázání oprávněnosti nároku na doplacení ušlého platu, ve vztahu k nařizování služební pohotovosti to byly právě správní orgány, které tížilo důkazní břemeno. Žalobce může jen stěžovat prokazovat negativní skutečnost (že mu nebyla pohotovost nařízena). Správní orgány přitom nebyly schopny ani za dobu více než 13 let od zahájení řízení snést důkazy, z nichž by nařízení služební pohotovosti vyplývalo. Za těchto okolností činí soud závěr (aniž by byl správním orgánům poskytován prostor pro doplnění dalších podkladů), že žalobci nebyla služební pohotovost v souvislosti s výkonem služeb LZS a SAR nařízena. Ostatně žalovaný v této souvislosti zjevně ani žádnými dalšími důkazy nedisponuje, neboť i v kasační stížnosti dává najevo, že předložené podklady jsou dostačující a není zřejmé, jaké další důkazy by měl obstarat.

[41] Navzdory právě uvedenému je však kasační soud přesvědčen, že zjištěné nedostatky spočívající v neexistenci bezvadných rozkazů o nařízení služební pohotovosti ještě samy o sobě nesvědčí o oprávněnosti nároku žalobce. Soud nemíní potřebu existence formálních podkladů bagatelizovat. Z obsahu správního spisu a ostatně i z jednotlivých podání žalobce v průběhu soudního řízení (ať již samotná žaloba či kupříkladu vyjádření ke kasační stížnosti) je však patrné, že žalobce si byl rozdělení směny na 12 hodin výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti dobře vědom.

[42] Zda byl takový postup v souladu se zákonem a zda se nejednalo o rozdělení čistě účelové, je pak otázkou, jíž se bude soud v tomto rozsudku dále zabývat. Není ovšem pochyb o tom, že i když z formálního hlediska nebyla služební pohotovost stěžovatelem řádně nařízena, žalobce měl povědomost o tom, že vykonává 24hodinové směny, z nichž doba od 19 do 7 hodin je mu vykazována jako služební pohotovost. Od toho se odvíjela i odlišná výše finanční odměny než v době výkonu „standardní“ služby (tj. od 7 do 19 hodin). Pokud by tedy existoval důležitý zájem služby pro nařízení pohotovosti (byť z formálního hlediska řádně nařízena nebyla) a současně by vojáci v určeném období fakticky pouze drželi pohotovost (aniž by pravidelně vykonávali činnosti, které jsou náplní služby LZS a SAR), nemohl by být nárok na doplacení ušlého platu oprávněný.

pokračování

[43] S ohledem na tuto skutečnost se kasační soud dále zabýval podmínkou pro nařízení pohotovosti vyplývající z § 30 zákona o vojácích z povolání, jíž je existence důležitého zájmu služby. Krajský soud se touto otázkou zabíral v odst. [31] – [32] napadeného rozsudku, a to ve vztahu k služební pohotovosti, o níž měl (nesprávně) za to, že byla žalobci v roce 2007 formálně nařízena. Dospěl přitom k závěru, že důležitý zájem služby nelze spatřovat v dlouhodobém (až trvalém) nahrazování nedostatku osob zvýšenými nároky (mj. nařizováním služeb přesčas) na stávající personál s odkazem na důležitý zájem služby; Nejvyšší správní soud se s tímto závěrem ztotožňuje.

[44] Stěžovatel spatřoval důležitý zájem služby v tom, že službu LZS a SAR je s ohledem na mezinárodní závazky nezbytné zabezpečit po celý rok, a to 24 hodin denně. Nepovažoval za nic závadného, aby byla část této doby pokryta pouze služební pohotovostí. S uvedeným názorem však kasační soud nesouhlasí. Služební pohotovost představuje výjimečný institut, který typicky nastupuje v případě nutnosti pokrytí nahodilých, a ne zcela předvídatelných událostí (a to ať již kupříkladu v důsledku náhlé zdravotní indispozice vojáka, či jakékoliv z vnějších příčin, která vyústí v nutnost povolání většího množství vojáků, než je obvyklé). Lze jí užívat pouze v nezbytně nutné míře, a nikoliv k pokrytí pravidelné činnosti, jejíž výkon je nezbytně trvale zajistit. Důležitý zájem služby nelze spatřovat v nutnosti zajištění běžné náplně služby, a to ani v případě dlouhodobého nedostatku personálu (srov. rozsudek NSS ze dne 26. 9. 2012, č. j. 6 Ads 151/2011 - 126, či rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2017, č. j. 11 Ad 7/2015 - 47). Právě o takovou situaci se přitom zjevně zčásti jednalo v nyní posuzované věci (viz např. výpovědi Ing. P. či Ing. H.). Služební pohotovost nebyla užívána v reakci na mimořádné události, nýbrž jako běžný prostředek zajištění chodu letky, o čemž svědčí i skutečnost, že byla plánována na rok dopředu, pro účely pokrytí části všech směn LZS a SAR. Je tedy zjevné, že v posuzované věci nebyl dán důležitý zájem služby, jak vyplývá z § 30 zákona o vojácích z povolání.

[45] Na tomto místě proto činí Nejvyšší správní soud dílčí závěr, že pro nařízení služební pohotovosti nebyla splněna ani jedna ze zákonných podmínek – tj. pohotovost nebyla žalobci formálně nařízena a absentoval i předpoklad pro využití služební pohotovosti spočívající v existenci důležitého zájmu služby.

[46] Pro posouzení oprávněnosti nároku žalobce je však potřeba zodpovědět také otázku, jaká byla faktická náplň činnosti v době od 19 do 7 hodin, tj. v době označené jako služební pohotovost. Na tento aspekt klade důraz i stěžovatel, který má za to, že žalobce v tomto ohledu neunesl důkazní břemeno.

[47] Krajský soud vycházel při rozřešení uvedené otázky částečně z organizačních dokumentů založených ve spise, především však z obsahu svědeckých výpovědí, které podrobně zrekapituloval (viz zejména odst. [34] – [46] napadeného rozsudku). Uzavřel přitom, že jakkoliv nejsou svědecké výpovědi zcela jednotné, lze z nich dovodit, že i v době služební pohotovosti vykonávali vojáci stejné činnosti jako v době výkonu služby. Nejasnosti však panovaly ohledně toho, jak probíhala letová a obdobná příprava. Proto stěžovateli uložil, aby se touto otázkou zabýval. Ke zmiňovaným závěrům má však Nejvyšší správní soud zásadní výhrady.

[48] Především není zřejmé, z jakého důvodu klade krajský soud zvýšený důraz na to, aby stěžovatel objasnil, jakým způsobem probíhala letová příprava. Dle přesvědčení kasačního soudu se jedná o otázku zcela podružnou, neboť již na základě dosud shromážděných podkladů je patrné, že rozdělení služeb LZS a SAR na 12 hodin „standardního“ výkonu služby a 12 hodin služební pohotovosti bylo veskrze formální.

[49] Pokud jde o svědecké výpovědi, je pravdou, že nejsou zcela bezrozporné. Někteří svědci totiž uváděli, že mezi dobou výkonu služby a služební pohotovostí nebyl žádný rozdíl (zejména Ing. P., Ing. H.), jiní pak tvrdili, že vojáci v době od 19 do 7 hodin následujícího dne drželi pouze hotovost a mohli odpočívat či se seznamovat s úkoly pro další období (viz výpověď Ing. J. či Ing. K.). V zásadě ze všech výpovědí nicméně vyplývá (na což ostatně upozornil i krajský soud v odst. 47 - 50 napadeného rozsudku), že určitou činnost vojáci vykonávali, a to ať se již jednalo toliko o lety na záchranu lidského života a lety k pátrání, či o předletovou a poletovou přípravu, nebo dokonce o další činnosti, jako je výcvik, lety na udržení a obnovení rozlétanosti apod.

[50] Dle mínění Nejvyššího správního soudu tedy lze mít za prokázané, že vojákům, kteří formálně vykonávali službu LZS a SAR v režimu služební pohotovosti, byla v jejím průběhu nařizována minimálně činnost, která je právě hlavní náplní uvedených služeb (tj. lety za účelem záchrany života či pátrání). To ostatně vyplývá již z podstaty věci, neboť režim 12/12 sloužil právě k zabezpečení služeb LZS a SAR, které je nezbytné vykonávat nepřetržitě. V daném případě se přitom nejednalo o situaci, kdy by i v nočních hodinách (či přesněji v době od 19 hodin do 7 hodin) někteří vojáci vykonávali „standardní službu“ LZS a SAR a jiní byli připraveni v režimu služební pohotovosti pro případ nutnosti povolání dalších vojáků do služby (např. jako posil či náhrady v důsledku náhlé indispozici pravidelného člena posádky). Vojáci, kteří se měli nacházet v režimu služební pohotovosti, totiž toho času představovali jediné členy letky připravené k provádění úkolů služeb LZS a SAR. Tímto způsobem pak velitelství letky plánovaně zajišťovalo její provoz v průběhu celého roku (na základě opakovaně zmiňovaných organizačních rozkazů).

[51] Nejvyšší správní soud tedy nemá pochyb o tom, že rozdělení směn LZS a SAR bylo čistě formální a účelové, zřejmě vedené snahou o finanční úsporu či v důsledku dlouhodobé personální poddimenzovanosti letky (jak to ostatně vyplývá i ze svědeckých výpovědí). Soud nemůže vyloučit, že vojáci určení do služeb LZS a SAR podstatnou část doby označené jako služební pohotovost žádné úkoly nevykonávali a že se kupříkladu mohli věnovat odpočinku. To však nic nemění na skutečnosti, že to byli pouze a výlučně oni, kdo museli být stále připraveni vykonávat činnost, která je náplní služby LZS a SAR, stejně jako v době od 7 do 19 hodin. Přitom doba ke vzletu vrtulníku činila čtyři minuty přes den a deset minut v noci pro vrtulník LZS, deset minut v jakoukoliv denní dobu pak pro vrtulník SAR.

[52] Ačkoliv správní spis neobsahuje podrobné informace o náplni služeb LZS či SAR, vyplývá z něj minimálně tolik, že jejich specifická povaha spočívá v tom, že zásadním aspektem je neustálá připravenost ke vzletu vrtulníku, přestože k němu fakticky nemusí dojít. V době od 7 do 19 hodin byli přitom vojáci zařazení do služby LZS a SAR finančně ohodnoceni za výkon služby, a to bez ohledu na to, jakou činnost (a zda vůbec nějakou) fakticky vykonávali. Neposuzovalo se tedy, zda došlo k aktivaci vrtulníku, či nikoliv. Stěžovatel přitom nepředstřel žádné relevantní argumenty, pro něž by mělo být na dobu od 19 do 7 hodin nahlíženo jinak. Sám uvádí, že vojáci museli být připraveni ke vzletu vrtulníku (přičemž se na ně vztahovaly shora zmiňované časové limity 4/10 minut), a v kasační stížnosti dokonce připouští, že jim byly nařizovány i jiné činnosti. Tyto skutečnosti tedy ve svém souhrnu svědčí o závěru, že pro rozdělení směn neexistoval žádný legitimní důvod a ze strany služebně nadřízených orgánů žalobce se jednalo o snahu o obcházení zákona (krácení žalobce na jeho platových nárocích), která nemůže požívat právní ochrany.

[53] Nejvyšší správní soud tedy uzavírá, že žalobci, jakožto vojákovi vykonávajícímu služby SAR (LZS), nebyla v rozhodném období formálně nařizována služební pohotovost a pro takový postup nebyla splněna ani podmínka existence důležitého zájmu služby (či taková skutečnost minimálně neplyne ze spisu a ani ji nikdo netvrdil). V neposlední řadě soud zjistil, že v době označené jako

pokračování

služební pohotovost vykonávali vojáci (a tedy i žalobce) tutéž činnost, která je náplní činnosti LZS a SAR, a to zcela pravidelně. Z materiálního hlediska tedy žalobce vykonával 24hodinové služby, za které mu náleží příslušný plat, včetně případných dalších příplatků.

[54] Konečně se soud zabýval poslední námitkou stěžovatele, která se týkala otázky promlčení. Stěžovatel se především ohradil vůči tvrzení krajského soudu, že rozsah promlčených nároků posoudil odlišně oproti správnímu orgánu I. stupně. K tomu kasační soud uvádí, že správní orgán I. stupně považoval za promlčený nárok na plat za červenec roku 2005; za poslední den pro jeho uplatnění přitom označil 16. 8. 2008 (srov. str. 10 prvostupňového rozhodnutí). Ze správního spisu je však patrné, že žádost žalobce podal dne 14. 8. 2008. Stěžovatel pak dospěl k závěru, že promlčen byl i nárok za červen roku 2005 a všechny dřívější nároky (srov. str. 9 napadeného rozhodnutí). Za těchto okolností je tedy zjevné, že žalovaný posoudil otázku promlčení částečně odlišně (za promlčený považoval již nárok za červen 2005); nevysvětlil však, jak se jeho korekce úvah správního orgánu I. stupně promítla do výroku napadeného rozhodnutí. I poslední kasační námitka je proto dle kasačního soudu nedůvodná.

VI. Závěr a náklady řízení

[55] Nejvyšší správní soud námitkám stěžovatele nepřisvědčil. V řízení pak nevyšly najevo ani žádné vady, k nimž musí soud přihlížet z úřední povinnosti a pro něž by byl nucen napadený rozsudek zrušit (§ 109 odst. 3 a 4 s. ř. s.).

[56] Kasační soud ovšem korigoval část argumentace krajského soudu. Jakkoliv totiž souhlasí s jeho závěrem, že napadené rozhodnutí neobstojí, pročež bylo třeba přikročit k jeho zrušení, nesdílí některé jeho úvahy. Nejvyšší správní soud konstatuje, že z dosud shromážděného materiálu jednoznačně plyne oprávněnost nároku žalobce na doplacení ušlého platu, a to na rozdíl od krajského soudu, který stěžovateli uložil doplnit spisovou materii a odstranit existující rozpory v dosavadních zjištěních. To v současném stavu skutkových zjištění však není zapotřebí.

[57] Nejvyšší správní soud zvažoval, zda by formálně neměl kasační stížnosti vyhovět a vrátit věc krajskému soudu k dalšímu řízení. Takový postup však nepovažoval za účelný, neboť krajskému soudu by nezbylo než přejmout závazný právní názor vyslovený v tomto rozsudku a nemohl by do věci již vnést žádnou zásadní novou argumentaci. S ohledem na již tak neúnosnou délku dosavadního řízení proto nejvyšší správní soud tuto variantu opustil.

[58] Dále soud zvažoval, zda by neměl přikročit ke zcela výjimečnému kroku spočívajícímu ve zrušení rozsudku krajského soudu za současného zrušení napadeného rozhodnutí žalovaného (srov. rozsudek NSS ze dne 25. 6. 2020, č. j. 8 As 135/2018 - 23). Ani k tomuto postupu však neshledal předpoklady. Je tomu tak zejména proto, že rozsah soudního přezkumu v řízení o žalobě byl částečně odlišný od řízení o kasační stížnosti. Krajský soud se totiž krom stěžejní sporné otázky rovněž obsáhle zabýval problematikou uplatnění námitky promlčení v rozporu s dobrými mravy. Vzhledem k tomu, že o této otázce již krajský soud pravomocně rozhodl (správnost jeho posouzení nebyla zpochybněna v kasační stížnosti), nemohl se jí Nejvyšší správní soud zabývat a v případě zrušení napadeného rozsudku krajského soudu by zůstala nezodpovězena.

[59] Z uvedených důvodů Nejvyšší správní soud kasační stížnost zamítl. Při novém posouzení věci je však stěžovatel vázán jak závěry krajského soudu (v tom rozsahu, v němž je kasační soud

aproboval), tak závěry uvedenými v tomto rozsudku. Především tedy musí vycházet z názoru vyjádřeného kasačním soudem, že nárok žalobce na doplacení ušlého platu, včetně případných dalších příplatků, je důvodný. Je pak na stěžovateli, aby určil (s ohledem na zjištěné odsloužené doby), jaká bude konkrétní výše tohoto nároku.

[60] O náhradě nákladů řízení soud rozhodl podle § 60 odst. 1 za použití § 120 s. ř. s. Stěžovatel nemá právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti, neboť ve věci neměl úspěch. Ve věci měl úspěch žalobce, protože mu Nejvyšší správní soud přiznal náhradu nákladů řízení za jeden úkon právní služby, který zástupce žalobce učinil v řízení o kasační stížnosti, a to sepsí vyjádření ke kasační stížnosti [tj. úkon podle § 11 odst. 1 písm. d) vyhlášky č. 177/1996 Sb., o odměnách advokátů a náhradách advokátů za poskytování právních služeb (advokátního tarif)]. Za tento úkon náleží odměna ve výši 3100 Kč a paušální částka 300 Kč. Zástupce žalobce je plátcem DPH, soud proto zvýšil odměnu o částku příslušné daně. Celkově je tedy stěžovatel povinen uhradit žalobci na náhradě nákladů řízení částku ve výši 4114 Kč.

P o u ě n í: Proti tomuto rozhodnutí **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 12. ledna 2022

JUDr. Miluše Došková
předsedkyně senátu